

Bouwstenen afwegingskader beleidsopties Participatiewet in Balans

Versie: 5 juli 2024

In opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) ontwikkelde Significant APE verschillende instrumenten die ondersteunend zijn om tot verantwoorde keuzes te komen om de Participatiewet te herzien, om zo menselijke maat, vertrouwen en eenvoud meer centraal te stellen. Deze instrumenten bieden we afzonderlijk aan, als op zichzelf staande en onafhankelijk van elkaar te raadplegen documenten. Ze zijn bedoeld ter ondersteuning van spoor 2 van het programma 'Participatiewet in Balans'. In dit document staat het afwegingskader centraal dat ondersteunt bij het gesprek, het keuzeproces, de besluitvorming en de verantwoording over beleidsopties voor de herziening van de Participatiewet.

Waarom een afwegingskader?

- Het afwegingskader is een instrument om te bepalen in hoeverre bepaalde beleidsopties voor de herziening van de Participatiewet:
 1. Bijdragen aan de gestelde doelen van de (herziene) Participatiewet;
 2. Rekening houden met verschillende perspectieven van betrokkenen;
 3. Rekening houden met recente inzichten uit de gedragswetenschappen;
 4. In lijn liggen met belangrijke beleidsuitgangspunten/begrippen (zoals eenvoud, vertrouwen, etc.);
 5. In lijn liggen met algemene uitgangspunten voor 'goed beleid', zoals rechtvaardigheid, uitvoerbaarheid, doelmatigheid en financiële houdbaarheid;
- Het **afwegingskader ondersteunt SZW en ketenpartners bij het gesprek, het keuzeproces, de uiteindelijke besluitvorming en de verantwoording over de verschillende beleidsopties voor de herziening van de Participatiewet** en biedt zo houvast om de verschillende af- en overwegingen te expliciteren in de besluitvorming over beleidsopties. Het is daarmee een instrument dat ondersteunt in het beleidsvormingsproces;
- Het afwegingskader is daarmee dus geen 'afvinklijst' of 'blauwdruk', maar een **instrument om ervoor te zorgen dat in de voorbereidingen en adviezen rondom beleidsopties alle relevante vragen aan de orde komen**. Het is bedoeld als '**levend document**': gebruik van het afwegingskader in de gesprekken tussen SZW en ketenpartners kan leiden tot aanpassingen in de afwegingsvragen, het toevoegen of juist verwijderen van vragen. Daar wordt het kader alleen maar beter van. SZW is beheerder van het afwegingskader en heeft als taak om het actueel te houden;
- Het afwegingskader bevat geen weging van verschillende perspectieven/dimensies. Deze weging is een politiek-bestuurlijke keuze. Het afwegingskader is ook **geen juridisch instrument** en vervangt als zodanig niet de formele wetgevingstoets en overige toetsen;
- Het afwegingskader dient zo veel mogelijk toekomstbestendig te zijn in de zin dat de belangrijkste onderdelen worden meegenomen in de beleidscyclus waaraan beleidsopties aan moeten voldoen, en niet uitsluitend onderdelen waar momenteel maatschappelijk en politiek gezien veel aandacht voor is.

Opbouw afwegingskader: perspectieven en kernthema's

Het afwegingskader bestaat uit een aantal overkoepelende **perspectieven**. Door vanuit verschillende perspectieven naar beleidsopties te kijken, krijgen we beter zicht op de voor- en nadelen van een beleidsoptie voor verschillende partijen die betrokken zijn bij de Participatiewet, en welke opties het meest passend en effectief zijn. Uit ons vooronderzoek komen de volgende perspectieven naar boven:

1. **Mensen:** Effectiviteit voor de mensen voor wie de Participatiewet bedoeld is en aansluiting bij hun behoeftes, mogelijkheden, wensen en verwachtingen?
2. **Gemeenten (beleid):** Is duidelijk wat van gemeenten wordt verwacht in termen van lokale beleidsvorming, zijn zij hiertoe in staat (uitvoerbaarheid, financiën), en valt de beleidsoptie goed te integreren en combineren met aanpalend beleid?
3. **Uitvoerend professionals:** Zijn uitvoerend professionals, die dagelijks in contact staan met mensen, bij deze beleidsoptie voldoende in staat om passende en effectieve dienstverlening te bieden aan mensen (in tijd, middelen, kennis en vaardigheden, discretionaire ruimte, et cetera)?
4. **Samenleving:** Wordt voldoende rekening gehouden met enkele belangrijke waarden en normen die breed in de samenleving spelen in relatie tot de Participatiewet?
5. **Stelsel:** Voldoet de beleidsoptie aan algemene uitgangspunten voor 'goed beleid'?

Onder ieder perspectief scharen wij enkele **kernthema's** die meegenomen moeten worden om te beoordelen of dit perspectief voldoende wordt meegewogen. In tabel 1 geven we een uitwerking van welke kernthema's onder ieder perspectief vallen.

1. Mensen	2. Gemeenten (beleid)	3. Uitvoerend professionals	4. Samenleving	5. Stelsel
Doeltreffendheid	Haalbaarheid	Uitvoerbaarheid	Rechtvaardigheid	Doeltreffendheid
Grip	Handhaafbaarheid	Vakkundigheid	Rechtszekerheid	Doelmatigheid
Eenvoud	Integraliteit/domeinoverstijgend (voorkomen van stapeling)	Integraliteit/domeinoverstijgend (over schotten heen werken)	Draagvlak/legitimiteit	Toezicht en verantwoording
Menselijke maat			Wederkerigheid	Toekomstbestendigheid/continuïteit
Transparant			Evenredigheid/proportionaliteit	Financiële houdbaarheid
Naleving				Consistentie met ander beleid

Tabel 1. Vijf perspectieven uitgewerkt in onderliggende kernthema's¹

Nota bene: het begrip '**vertrouwen**' wordt ook vaak genoemd als kernthema. Dit is te definiëren als: de overheid gaat er in wet- en regelgeving en beleid, haar handelen en houding ten opzichte van mensen van uit dat mensen eerlijk en oprecht zijn en het goede willen doen. Vertrouwen komt voort uit andere begrippen. Met beleid en wet- en

¹ Een deel van de kernthema's is nader gedefinieerd en uitgewerkt in het separaat opgeleverde document '*Creëren van een gezamenlijke taal, Uitwerking van negen begrippen in het kader van de herziening van de Participatiewet*' (Significant APE, juli 2024).

regelgeving is geen directe invloed uit te oefenen op (het ontstaan van) vertrouwen. Om die reden hebben we 'vertrouwen' niet expliciet opgenomen in het afwegingskader. Impliciet zit het er wel in. Vertrouwen van de overheid in mensen loopt via de kernthema's: naleving, menselijke maat en grip.

Uitwerking afwegingskader

In de verdere uitwerking van het afwegingskader noemen we per kernthema een aantal **sleutelvragen**. Hiervoor maken we gebruik van de input uit de andere onderdelen van het onderzoek (document gedragsinzichten en uitwerking begrippen) en van algemeen gangbare inzichten en definities. Per kernthema kunnen SZW en ketenpartners aan de hand van de sleutelvragen bepalen in hoeverre een specifieke beleidsoptie bijdraagt aan het kernthema. Op deze manier wordt inzichtelijk aan welke kernthema's een beleidsoptie goed 'voldoet' en aan welke niet, waarbij ook inzichtelijk wordt welke **'uitruilen'** en **dilemma's** er zijn bij bepaalde beleidsopties. Een beleidsoptie kan er bijvoorbeeld aan bijdragen dat mensen de dienstverlening als eenvoudig ervaren, maar kan tegelijkertijd wel minder doeltreffend zijn of knelpunten creëren in de uitvoering. Afhankelijk van de beleidsoptie die voorligt, kunnen bepaalde kernthema's belangrijker of minder belangrijk zijn. Sommige kernthema's kunnen in bepaalde gevallen zelfs **randvoorwaardelijk** zijn.

Het afwegingskader is nadrukkelijk een hulpmiddel om het gesprek te voeren over voorliggende beleidsopties, om zo tot een onderbouwd besluit te komen over het wel of niet opnemen van een bepaalde beleidsoptie in de herziene Participatiewet. Hoewel het afwegingskader helpt om tot verantwoorde keuzes te komen die bijdragen aan een menselijkere Participatiewet, is er altijd sprake van een uitruil tussen verschillende perspectieven. Er is daarom **geen sprake van één 'ideale uitkomst'** waarin met alle perspectieven volledig kan rekening worden gehouden. Het gaat om een **'Participatiewet in Balans'**.

Hoe te gebruiken?

Het afwegingskader is bedoeld om concrete beleidsopties te bespreken en te beoordelen, en niet primair als hulpmiddel om beleidsopties te ontwikkelen. Daarvoor is het overzicht van gedragsinzichten (zie separaat document) waarschijnlijk beter geschikt. We gaan hier daarom niet in op de vraag hoe beleidsopties het beste ontwikkeld kunnen worden en welke stakeholders daarbij het beste betrokken kunnen worden (ketenpartners, uitvoerders, gedragswetenschappers et cetera). Als een concrete beleidsoptie voldoende is uitgewerkt, kunnen daarna de volgende globaal uitgewerkte stappen worden gevolgd:

- a. Stel vast wie relevante stakeholders zijn om de beleidsoptie mee te bespreken, afhankelijk van welke facetten van de Participatiewet geraakt worden door de beleidsoptie;
- b. Organiseer een bijeenkomst met deze stakeholders en stuur vooraf informatie over de beleidsoptie en het afwegingskader toe;
- c. Vraag de deelnemers om voorafgaand aan de bijeenkomst de voorliggende beleidsoptie te 'beoordelen' op de kernthema's die passen bij het perspectief of de perspectieven van de stakeholder, aan de hand van de sleutelvragen in het afwegingskader (op de schaal van 1 tot en met 5);
- d. Tijdens de bijeenkomst met de stakeholders:
 - i. Licht de beleidsoptie nogmaals toe en toets bij de deelnemers of deze voldoende duidelijk is;
 - ii. Bespreek de beleidsoptie per perspectief aan de hand van de sleutelvragen bij de kernthema's. Het gaat om een globaal beeld in hoeverre een specifieke beleidsoptie bijdraagt aan het kernthema. Er hoeft niet per se volledige consensus onder de deelnemers te zijn. Eventuele uiteenlopende visies kunnen als

toelichting worden opgenomen. Probeer scherp te krijgen waar verschillen in de appreciatie (schaal van 1-5) door stakeholders vandaan komen. Wat is de achtergrond hiervan? Welke overwegingen spelen een rol?

- iii. De onderliggende sleutelvragen per kernthema dienen als leidraad voor het gesprek. Niet alle sleutelvragen zijn in alle gevallen relevant. Indien niet relevant, dan kunnen vragen worden overgeslagen. Ook hierbij geldt dat volledige consensus onder de deelnemers niet een doel op zich is;
- iv. Als alle (relevante) kernthema's zijn doorlopen, bespreek dan met de stakeholders hoe de uitkomst voor deze beleids optie wordt geïnterpreteerd, aan de hand van de volgende vragen:
 - Welke kernthema's zijn positief (appreciatie 4 of 5) en worden belangrijk gevonden?
 - Welke kernthema's zijn positief (appreciatie 4 of 5) en zijn 'mooi meegenomen'?
 - Welke kernthema's zijn negatief (appreciatie 1 of 2) en zijn te beheersen?
 - Welke kernthema's zijn negatief (appreciatie 1 of 2) en zijn een *show stopper*?
- e. Neem de uitkomsten mee richting nadere politiek-bestuurlijke besluitvorming over kansrijke beleids opties.

Mensen

Doeltreffendheid					
Definitie: de mate waarin mensen écht geholpen zijn ²					
Sleutelvragen	Schaal				
In hoeverre:	Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none">• Hebben mensen zekerheid van een minimaal inkomen om in hun levensonderhoud te voorzien?• Worden mensen gestimuleerd om (in brede zin) te participeren in de samenleving?					
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan doeltreffendheid voor mensen?					
Toelichting					

Grip					
Definitie: mensen kunnen rekenen op en ervaren dat zij de capaciteiten, middelen en/of mogelijkheden hebben om in voldoende mate hun leven effectief te beïnvloeden (bijvoorbeeld de gewenste uitkomsten te kunnen bereiken), zonder daarbij afhankelijk te zijn van de overheid. En als dit niet het geval is, dat zij hiervoor de juiste middelen en/of mogelijkheden krijgen.					
Sleutelvragen	Schaal				
In hoeverre:	Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none">• Weten mensen waar zij terecht kunnen voor hulp als ze daarvan gebruik willen maken?• Past de gevraagde eigen verantwoordelijkheid van mensen bij hun capaciteiten?• Hebben mensen zicht op de gevolgen die hun keuzes hebben op hun financiële situatie (inkomen en uitgaven) en rechtspositie (rechten en plichten)?• Hebben mensen effectief invloed op de invulling van de aangeboden ondersteuning?• Wordt de inzet van het sociaal netwerk van mensen mogelijk gemaakt en gestimuleerd?• Hebben en/of ervaren mensen dat zij de middelen en mogelijkheden hebben om effectief hun leven te beïnvloeden?					
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan grip voor mensen?					
Toelichting					

² De sleutelvragen onder dit kernthema raken aan het bredere begrip 'bestaanszekerheid', voor zover de Participatiewet daar invloed op heeft

Eenvoud

Definitie: mensen ervaren dat wet- en regelgeving en beleid, overheidshandelen en de verwachting van de overheid naar mensen (zoals naleving van wet- en regelgeving en welke medewerking van mensen wordt verwacht) uitlegbaar, voorspelbaar en navolgbaar zijn. Daarbij dienen verwachtingen uitvoerbaar te zijn voor mensen. Dit moet aansluiten bij het denk- en doenvermogen van mensen. Niet alleen binnen de Participatiewet, maar ook tussen verschillende regelingen in aanpalende stelsels.

Sleutelvragen

In hoeverre:	Schaal				
	Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none">Zijn de wet- en regelgeving, het beleid en de verwachtingen van de overheid bekend bij mensen, met name omtrent de rechten en plichten die van toepassing zijn op hun situatie en de handelingen die nodig zijn om gepaste ondersteuning te ontvangen?					
<ul style="list-style-type: none">Zijn de wet- en regelgeving, het beleid en de verwachtingen van de overheid duidelijk en begrijpelijk bij mensen, met name omtrent de rechten en plichten die van toepassing zijn op hun situatie en de handelingen die nodig zijn om gepaste ondersteuning te ontvangen?					
<ul style="list-style-type: none">Ervaren mensen een lage drempel om een aanvraag voor ondersteuning te doen?					
<ul style="list-style-type: none">Is het bekend en duidelijk bij mensen wat de (mogelijke) gevolgen zijn van (mogelijke) wijzigingen in hun situatie of eigen handelingen op de geboden of de nog te verwachten ondersteuning vanuit de overheid?					
<ul style="list-style-type: none">Is de geboden dienstverlening passend, snel en soepel voor mensen? (onder andere: de mate waarin mensen telkens informatie moeten aanleveren, hun hulpvraag vertellen, stappen doorlopen en contact hebben met uitvoerders)					
<ul style="list-style-type: none">Sluit de wet- en regelgeving, het beleid en de verwachtingen van de overheid aan op de verscheidenheid aan hulpvragen en persoonlijke situaties van mensen? (leefwereld)					
<ul style="list-style-type: none">Zijn de verwachtingen van de overheid uit te voeren door mensen, ook door mensen met (tijdelijk) verminderd denk- en doenvermogen?					
<ul style="list-style-type: none">Komen rechten, plichten en definities overeen met elkaar binnen de Participatiewet en in relatie met andere wetten? (zoals Wmo, Jeugdwet en fiscale wetgeving)					

Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan meer eenvoud voor mensen?

Toelichting

--

Menselijke maat

Definitie: de overheid stemt wet- en regelgeving en beleid af op - en houdt in haar handelen, houding en verhouding tot mensen rekening met - de individuele capaciteiten, wensen, belangen, behoeftes, omstandigheden en (on)mogelijkheden van mensen. Waarbij mensen niet alleen worden gezien in termen van hun problemen, maar als volwaardige individuen en op basis van gelijkwaardigheid worden behandeld.

Sleutelvragen

In hoeverre:	Schaal				
	Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none">• Hebben uitvoerders voldoende zicht op de persoonlijke situatie en hulpvraag van mensen om zo in hun ondersteuning(saanbod) af te stemmen?					
<ul style="list-style-type: none">• Hebben uitvoerders voldoende mogelijkheden om in hun handelen aan te sluiten op de situatie en hulpvraag van mensen? (zoals de beschikbaarheid van passend aanbod)					
<ul style="list-style-type: none">• Is er voldoende ruimte in wet- en regelgeving en beleid voor uitvoerders om rekening te houden met de persoonlijke situatie en hulpvraag van mensen in de ondersteuning die zij bieden (en eventueel maatwerk te bieden als dat nodig is)?					
<ul style="list-style-type: none">• Is er voldoende ruimte in wet- en regelgeving en beleid voor uitvoerders om rekening te houden met de persoonlijke situatie van mensen in eventuele sanctienering, om zo te waarborgen dat dit proportioneel is?					
<ul style="list-style-type: none">• Sluiten het handelen, de houding en de verhouding van de overheid ten opzichte van mensen aan op de persoonlijke situatie van mensen?					
<ul style="list-style-type: none">• Sluit de geboden ondersteuning aan op de (mogelijke) ondersteuning die mensen ontvangen op basis van andere wet- en regeling (zoals de Jeugdwet, Wmo, etc.)?					
<ul style="list-style-type: none">• Zijn uitvoerders in staat om afspraken en oplossingen te zoeken die aansluiten bij de persoonlijke situatie van mensen?					
<ul style="list-style-type: none">• Samenvattend: In hoeverre draagt de beleids optie bij aan meer menselijke maat door de overheid?					

Toelichting

--

Transparantie

Definitie: mensen ervaren dat wet- en regelgeving en beleid en overheidsprocessen inzichtelijk en navolgbaar zijn en relevante informatie over overheidshandelen (zoals besluitvorming, verantwoording daarover en de gevolgen voor mensen) openbaar en controleerbaar zijn en tijdig en proactief worden gedeeld of toegankelijk worden gemaakt voor mensen. Als hieraan niet (volledig) kan worden voldaan, wordt dit op een heldere en duidelijke manier verantwoord.

Sleutelvragen	Schaal				
	Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
In hoeverre:					
• Hebben mensen (tijdig) inzicht in de wet- en regelgeving, beleid en overheidsprocessen die van toepassing zijn op hun persoonlijke situatie?					
• Hebben mensen (tijdig) inzicht in hoe zij gebruik kunnen maken van ondersteuning?					
• Hebben mensen (tijdig) inzicht in de besluiten (en de verantwoording daarvan) van de overheid over hun persoonlijke situatie en de (mogelijke) gevolgen daarvan?					
• Hebben mensen (tijdig) inzicht in de voortgang van hun ondersteuningsproces en welke stappen daar nog op volgen?					
• Hebben mensen (tijdig) inzicht in de (mogelijke) gevolgen van wijzigingen in hun persoonlijke situatie en bepaalde handelingen op de ondersteuning die zij (kunnen) ontvangen?					
• Hebben mensen (tijdig) inzicht in hoe zij gebruik kunnen maken van ondersteuning?					

Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan meer transparantie voor mensen?

Toelichting

--

Naleving

Definitie: het voldoen aan de plichten van wet- en regelgeving en beleid door mensen die ondersteuning ontvangen. Hiervoor moeten mensen die ondersteuning ontvangen, kunnen en weten wat van hen verwacht wordt.

Sleutelvragen

In hoeverre:	Schaal				
	Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none"> Is de wet- en regelgeving bekend bij mensen, met name verplichtingen (en de gevolgen van niet-naleving) die hieruit volgen en van toepassing zijn op hun situatie? 					
<ul style="list-style-type: none"> Is de wet- en regelgeving duidelijk voor mensen, met name verplichtingen (en de gevolgen van niet-naleving) die hieruit volgen en van toepassing zijn op hun situatie? 					
<ul style="list-style-type: none"> Zijn mensen redelijkerwijs in staat om aan de wet- en regelgeving te voldoen, gezien hun capaciteiten en omstandigheden? 					
<ul style="list-style-type: none"> Ervaren mensen dat de gevraagde naleving ervan uitgaat dat mensen veelal eerlijk en oprecht zijn en onbewust fouten kunnen maken, totdat het tegendeel bewezen is? 					
<ul style="list-style-type: none"> Wegen de gepercipieerde (im)materiële voordelen van naleving op tegen de nadelen (in tijd, geld, moeite en kans op controle, detectie en sanctie)? (extrinsieke motivatie) 					
<ul style="list-style-type: none"> Sluit de wet- en regelgeving aan op de normen, waarden en drijfveren van mensen die zo eerder bereid zijn tot naleving (intrinsieke motivatie) 					
<ul style="list-style-type: none"> Vinden mensen de wet- en regelgeving rechtvaardig en acceptabel en zijn daarmee bereid om aan verplichtingen te voldoen die hieruit volgen? (onder andere: wordt de verhouding tussen de ernst van niet-naleving en de sanctie als redelijk ervaren?) 					
<ul style="list-style-type: none"> Accepteren mensen het gezag van de (vertegenwoordiger van de) overheid die toeziet op de naleving van de wet- en regelgeving? 					
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleids optie bij aan naleving door mensen?					

Toelichting

Gemeenten (beleid)

Haalbaarheid						
Definitie: de mate waarin de gemeenten zijn toegerust voor een doeltreffende en doelmatige uitvoering.						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
• Heeft de uitvoeringsorganisatie de bevoegdheden om de gevraagde taken uit te voeren?						
• Heeft de organisatie capaciteit/menskracht voor de uitvoering?						
• Is er draagvlak in de uitvoeringspraktijk voor het uit te voeren beleid?						
• Is er vooraf met uitvoerend professionals besproken of het haalbaar is?						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan haalbaarheid?						
Toelichting						

Handhaafbaarheid						
Definitie: de mate waarin regels werkbaar zijn voor degenen tot wie de regels zijn gericht en voor de personen die met handhaving zijn belast ³						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
• Is er naar verwachting sprake van spontane naleving?						
• Biedt de beleidsoptie fraudemogelijkheden? Is de kans dat deze zich in de praktijk voordoen aanvaardbaar? Is de impact hiervan aanvaardbaar?						
• Bieden regels beperkt ruimte voor interpretatiegeschillen en worden uitzonderingsbepalingen tot een minimum beperkt?						
• Hebben de uitvoerende organisatieonderdelen controle- en handhavingsmogelijkheden?						
• Hebben de professionals die belast zijn met handhaving mogelijkheden om rekening te houden met de persoonlijke situatie van mensen, bijvoorbeeld in geval van onbewuste overtreding van regels?						
• Is er draagvlak in de uitvoeringspraktijk voor het uit te voeren handhavingsbeleid?						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan handhaafbaarheid?						

³ <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/aanwijzingen-voor-de-regelgeving/hoofdstuk-2-algemene-onderwerpen-van-regelgeving/ss-21-uitgangspunten-voor-het-gebruik-van-regelgeving-als-instrument/aanwijzing-27-handhaafbaarheid>

Toelichting

--

Integraliteit / Domeinoverstijgend (voorkomen van stapeling)**Definitie:** de mate waarin beleid logisch samenhangt met (ander) gemeentelijk beleid en uitvoering.**Sleutelvragen****Schaal**

In hoeverre:	Schaal				
	Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none">• Kan de beleidsoptie geïntegreerd worden in bestaand gemeentelijk beleid en de uitvoering?					
<ul style="list-style-type: none">• Bevordert de beleidsoptie dat binnen de gemeente meer domeinoverstijgend wordt samengewerkt?					
<ul style="list-style-type: none">• Worden dubbelingen en overlap in regelingen voorkomen?					
<ul style="list-style-type: none">• Komen rechten, plichten en definities overeen met andere wetten in het gemeentelijk sociaal domein (binnen SZW, Wmo of Jeugdwet)? Zo niet, zijn de verschillen uitlegbaar en hanteerbaar?					
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan integraliteit en het voorkomen van stapeling?					

Toelichting

--

Uitvoerend professionals

Uitvoerbaarheid						
Definitie: De mate waarin het beleid werkbaar is voor de uitvoerend professionals.						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none"> Is het duidelijk, begrijpelijk en helder voor uitvoerend professionals wat van hen wordt verwacht? Is het uitvoerbaar binnen de beschikbare middelen (waaronder tijd), systemen en capaciteiten? Is het praktisch toepasbaar en uitlegbaar in de dagelijkse werkzaamheden van uitvoerend professionals? Is het in lijn met bestaande procedures en beleidslijnen, tenzij er een duidelijke reden is om hiervan af te wijken? Is het flexibel genoeg zodat uitvoerend professionals rekening kunnen houden met verschillende situaties en omstandigheden van mensen en hen te ondersteunen waar dat nodig is? Krijgen uitvoerend professionals hiervoor ook de ruimte en het vertrouwen? Hebben uitvoerend professionals zicht op de bredere ondersteuningsbehoefte van mensen en wat nog ontbreekt in de geboden ondersteuning? 						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan ...?						
Toelichting						

Vakkundigheid						
Definitie: het beschikken over de benodigde kennis (van wet- en regelgeving, beleid en het aanbod en effectief gebruik van instrumenten), vaardigheden (zoals responsiviteit, oplossingsgerichtheid en professionaliteit) en ruimte (in tijd, middelen, wet- en regelgeving, beleid en autonomie) om mensen effectief te ondersteunen met aandacht voor de individuele situatie.						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none"> Voorziet de wet in waarborging van kwaliteit en kwalificaties van uitvoerend professionals? Zijn voldoende professionals beschikbaar met de benodigde kennis en vaardigheden? Beschikken uitvoerend professionals al over relevante en actuele kennis en informatie over wet- en regelgeving, beleid en beschikbare instrumenten om de beleidsoptie toe te kunnen passen (of dient nieuwe kennis verworven te worden)? 						

<ul style="list-style-type: none"> • Hebben uitvoerend professionals al de vaardigheden om beschikbare instrumenten effectief te benutten, de gevolgen van een besluit in te schatten, en responsief te zijn bij de toepassing van de beleidsoptie (of dienen nieuwe vaardigheden aangeleerd te worden)? 					
<ul style="list-style-type: none"> • Draagt het bij aan methodisch handelen en harmonisatie van dienstverlening? 					
<ul style="list-style-type: none"> • Hebben uitvoerend professionals binnen de eigen organisatie ruimte om professionele oordeelsvorming toe te passen en zelfstandig beslissingen te nemen die passen bij de specifieke behoeftes en omstandigheden van mensen? 					
<ul style="list-style-type: none"> • Krijgen uitvoerend professionals erkenning en waardering voor het tonen van vakkundigheid? 					
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan vakkundigheid?					
Toelichting					

Integraliteit/Domeinoverstijgend (over schotten heen werken)					
Definitie: de mate waarin er samenhang is in de dienstverlening vanuit verschillende domeinen.					
Sleutelvragen		Schaal			
In hoeverre:	Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none"> • Sluit de ondersteuning van mensen in de Participatiewet aan op andere wetten en regelingen in het gemeentelijk sociaal domein? Zo niet, zijn de verschillen uitlegbaar en hanteerbaar? 					
<ul style="list-style-type: none"> • Beschikken uitvoerend professionals over de instrumenten en middelen om over schotten heen te werken en te komen tot een integraal plan voor mensen, rekening houdend met hun situatie op verschillende leefgebieden? 					
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan integraliteit en het over schotten heen kunnen werken?					
Toelichting					

Samenleving

Rechtvaardigheid						
Definitie: in overeenstemming met de redelijkheid en billijkheid.						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none">• Worden gelijke gevallen gelijk behandeld?⁴• Is er een mogelijkheid om van wet- en regelgeving af te wijken als toepassing zulke nadelige effecten heeft dat deze in redelijkheid niet mag worden verlangd?⁵						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan rechtvaardigheid?						
Toelichting						

Rechtszekerheid						
Definitie: voldoende veilige rechtspositie; mensen zijn beschermd tegen onzekerheid en tegen willekeur van de kant van de overheid.						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none">• Zijn regels en besluiten eenduidig uit te leggen en toe te passen?• Wordt het geldende recht consequent toegepast?• Hebben mensen toegang tot juridische middelen om hun rechten te borgen en geschillen op te lossen?						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan rechtszekerheid?						
Toelichting						

⁴ Gekoppeld aan het gelijkheidsbeginsel

⁵ Gekoppeld aan het principe van redelijkheid en billijkheid

Draagvlak/democratische legitimiteit						
Definitie: de mate waarin de overheid volgens de inwoners in staat is om aan de wensen en ideeën uit de maatschappij tegemoet te komen ⁶ .						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none"> Is er draagvlak voor het beleid en de regelgeving in de samenleving? Zijn belanghebbenden (waaronder mensen, gemeenten, werkgevers, uitvoerders, beroeps- en belangenorganisaties) betrokken bij de totstandkoming van een beleidsoptie? Worden belanghebbenden betrokken bij de implementatie van een beleidsoptie? Staan belanghebbenden achter de gekozen beleidsoptie? Wordt rekening gehouden met diverse behoeftes, belangen en waarden van verschillende mensen binnen de samenleving? 						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan draagvlak en democratische legitimiteit?						
Toelichting						

Wederkerigheid						
Definitie: de overheid en mensen die ondersteuning ontvangen, staan in een onderlinge relatie met elkaar die zich kenmerkt door wederzijdse rechten en plichten. Waarbij de overheid bescherming biedt, betrouwbaar en behoorlijk handelt en voorziet in gepaste ondersteuning. En waarbij mensen die ondersteuning ontvangen de wet- en regelgeving naleven, medewerking verlenen en actief bijdragen aan de samenleving, afhankelijk van wat redelijkerwijs kan worden verwacht gezien hun capaciteiten, middelen en/of mogelijkheden. In de Participatiewet gaat het hierbij specifiek over het recht op bijstand en de verplichtingen die daar tegenover staan.						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none"> Zijn de wederzijdse verplichtingen tussen mens en overheid in balans? 						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan wederkerigheid?						
Toelichting						

⁶ Boogers, M. (2012). Lokale legitimiteit. Hoe beoordelen inwoners hun gemeentebestuur en waar hangt dat oordeel vanaf? Universiteit van Tilburg

Evenredigheid					
Definitie: de mate waarin voor belanghebbenden nadelige gevolgen van een voorgenomen regeling evenredig (proportioneel) zijn in verhouding tot de te dienen doelen ⁷					
Sleutelvragen	Schaal				
In hoeverre:	Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
• Staan voor mensen eventuele nadelige gevolgen in evenredige verhouding (proportioneel) tot de te dienen doelen?					
• Is de sanctionering proportioneel?					
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan evenredigheid?					
Toelichting					

⁷ <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/beleidskompas>

Stelsel

Doeltreffendheid						
Definitie: de mate waarin de beleidsdoelstellingen gerealiseerd worden dankzij het ingezette beleid en met zo min mogelijk ongewenste neveneffecten ⁸ .						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
• Draagt de beleidsoptie bij aan het realiseren van de doelstellingen van de Participatiewet?						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan een doeltreffend stelsel?						
Toelichting						

Doelmatigheid						
Definitie: de mate waarin de prestaties en effecten van beleid tegen de laagst mogelijke inzet van (financiële) middelen en ongewenste neveneffecten worden bewerkstelligd, dan wel de mate waarin met de inzet van een bepaalde hoeveelheid (financiële) middelen de maximale prestaties en effecten van beleid worden gerealiseerd tegen zo min mogelijk ongewenste neveneffecten ⁹ .						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
• Wordt met de beleidsoptie een optimale verhouding bereikt tussen de benodigde (financiële) middelen en de beoogde effecten?						
• Zijn de administratieve lasten hanteerbaar?						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan een doelmatig stelsel?						
Toelichting						

⁸ <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/beleidskompas>

⁹ <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/beleidskompas>

Toezicht en verantwoording						
Definitie: de mate waarin het mogelijk is om toezicht te houden op de uitvoering van publieke taken met als doel de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren.						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none"> Is het mogelijk om (de effecten van) de beleidsoptie te monitoren en daarover verantwoording af te leggen? Is het voor een toezichthoudende organisatie mogelijk om toezicht te houden op de uitvoering van publieke taken? 						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan toezicht en verantwoording?						
Toelichting						

Toekomstbestendigheid/continuïteit						
Definitie: de mate waarin beleid flexibel en robuust is en in staat om zich aan te passen aan toekomstige uitdagingen, veranderingen en ontwikkelingen.						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
<ul style="list-style-type: none"> Zijn er <u>geen</u> (exogene) ontwikkelingen voorzien die een goede werking en uitvoering van de beleidsoptie in de toekomst in de weg kunnen zitten? Is de beleidsoptie robuust voor veranderingen in maatschappelijke en politieke opvattingen en voorkeuren? 						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan toekomstbestendigheid en continuïteit?						
Toelichting						

Financiële houdbaarheid						
Definitie: de mate waarin de beschikbare middelen de verwachte uitgaven ook in de toekomst kunnen dekken						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
• Zijn op korte en langere termijn voldoende middelen beschikbaar (Rijk en gemeenten) voor uitvoering van de beleidsoptie?						
• Zijn financiële risico's in beeld en beheerst?						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan financiële houdbaarheid?						
Toelichting						

Consistentie met ander beleid						
Definitie: de mate waarin beleid logisch samenhangt met andere beleidsdomeinen.						
Sleutelvragen		Schaal				
In hoeverre:		Nauwelijks (1)	In geringe mate (2)	In enige mate (3)	In aanzienlijke mate (4)	In zeer grote mate (5)
• Zijn de doelen van de Participatiewet in lijn met die van andere wetten in het sociaal domein (binnen wet- en regelgeving van SZW, Wmo of Jeugdwet)?						
• Komen rechten, plichten en definities in de Participatiewet overeen met andere wetten in het sociaal domein?						
Samenvattend: In hoeverre draagt de beleidsoptie bij aan consistentie met ander beleid?						
Toelichting						